

linjer i dansk arkæologi, som forf. repræsenterer. Det kan tilføjes, at fremstillingen er fortræffeligt illustreret.

Peter Ørsted

HEIKO STEUER: Frühgeschichtliche Sozialstrukturen in Mitteleuropa. Abhandlungen der Akademie der Wissenschaften in Göttingen, philologisch-historische Klasse dritte Folge nr. 128. Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, 1982. 613 s.

Dette nye bind i Göttingenakademiets snart berømte serie er spændende både for historikere og arkæologer. Forf. er arkæolog og sammenfatter sine fagfællers meninger og theser, idet han forsøger at bestemme arkæologiens ståsted over for opgaven at rekonstruere sociale strukturer og at finde ud af, hvad der kan udforskes. Bogen er en »Bestandaufnahme der methodischen Ansätze« baseret på deduktiv metode og med modelformulering som mål. Udgangspunktet er forfatterens interesse for merovingertidens sociale forhold siden 1960'erne.

De første 110 af 521 tekstsider bruges til definition af problemstillinger, af begrebet socialstruktur, tolkningsproblemer for de arkæologiske kilder og terminologi samt definition af de forskellige kildegrupper: gravfund, offerfund, borge og bopladser.

Forsøget på at udforske socialstrukturer med arkæologiske midler tager 215 sider, hvor den hidtidige forskning gennemgås ud fra 5 problemstillinger igennem bronzealder og jernalder med tyngdepunktet i romersk jernalder og merovingertid, incl. karolingertid. Problemstillingerne er: Hvilke arkæologiske kriterier kan benyttes til inddeling af samfundet? Hvilke grupper i samfundet har forskningen interesseret sig for? Hvilke begreber har man inddraget til forklaring af de sociale grupperinger? Hvordan er talforholdet mellem de enkelte udskilte grupper? Hvad blev resultatet for socialhistorien, hvordan blev de arkæologiske og historiske kriterier sammenknyttet?

De sidste 100 sider skildrer forfatterens modeller og these. Steuers these lyder: I et lagdelt samfund med adel lader gravskikken næppe forskelle komme til syne på anden måde end i et egalitært samfund. I et åbent samfund struktureret efter den enkeltes eller hans families placering vil den opnåede rang også udtrykkes i gravkulten. Den udtrykker værdimålere og levevis og samfundets forestilling om sig selv, men ikke dets forfatning.

Problemet arkæologi/historie fremstår tydeligt ved brugen af begreber som fyrstegrave, adelsgrave o.l., hvor arkæologerne bruger historiske begreber, også i perioder hvor der ikke er historiske belæg, og hvor indholdet ikke kan forventes at være det samme. Efterkrigstidens enorme udgravningsmateriale tvinger til eftertanke, og Steuer har ikke set det som sin opgave at skrive en ny germanernes socialhistorie, men at skabe en sikrere basis for fremtidig forskning.

Den arkæologiske kildeanalyse er rimeligt veludviklet, men tolkningen af kilderne sker intuitivt, bestemt af arkæologens ståsted i nutiden – hvilket nok er særligt tydeligt for en tysker med det delte lands stærkt modstillede holdninger dagligt for øje. Ikke desto mindre er socialhistorien blevet en hovedopgave på begge sider jerntæppet.

Titlen lover mindre end bogen giver. Både bronze- og jernalder er med skønt

de er forhistoriske perioder, og hverken i disse afsnit eller senere skelnes der mellem Sydsandinavien og Mellemeuropa. Der er derfor meget af direkte interesse også for dansk forskning, så meget mere som de mange enkeltanalyser virker sunde og skaffer et hurtigt overblik over den seneste forsknings resultater – eller postulater.

Som arkæolog finder jeg bogen særdeles nyttig, og det må den også være for historikere. Steuer har samlet et ellers uoverskueligt stort stof, alene de 1375 henvisninger til navnlig 70ernes litteratur er særdeles brugbare.

Henrik Thrane

ARILD HVIDTFELDT: *Kulturernes Korsvej. Politikens verdenshistorie 7*. København, Politikens Forlag, 1983. 336 s. 268 kr. (kun i subskription).

Det 7. bind i Politikens Verdenshistorie skal dække hele Sydasiens historie fra slutningen af det 2. årt. f.v.t. frem til ca. 1250 e.v.t. Det er både i geografisk og kronologisk henseende en gevaldig mundfuld, og for at opnå en vis sammenhæng har forfatteren fornuftigt nok valgt at bygge fremstillingen op omkring ét gennemgående tema, verdensreligionernes opståen og udbredelse. I et kort, indledende kapitel om religionens plads i samfundet understreger han, at religion ikke må ses isoleret, men i sammenhæng med de politiske, sociale og materielle forhold.

Denne målsætning lever værket ikke op til. Religionerne præsenteres snævert som dogmer og ritualer, ikke som bevidsthed i bredere forstand. Skildringen af religiøse bevægelser tjener intet sted som udgangspunkt for en sammenkædning af forskellige variable til forklaringer på det historiske forløb. Ikke engang religionernes funktion som kilde til autoritet og legitimering af politisk magt diskuteres, hvilket ellers ville have været oplagt i betragtning af, at fremstillingen er struktureret omkring storrigerne i Indien, Iran, Sydøstasien og den muslimske verden. Hvad læseren får, er derimod den traditionelle opremsning af konger, dynastier og krige tilsat eksempler på religiøs og kulturel diffusion. Der gøres kun sporadiske forsøg på at forklare dynamikken bag de mange politiske omvæltninger. I betragtning af den betydning, forfatteren tillægger de persiske statsdannelser, fordi de fungerede som bro for kulturformidlingen mellem øst og vest, er det utilfredsstillende, at den eneste forklaring på Sassanidestatens fald er en bemærkning om, at »riget var opløst indefra« (s. 220). Læseren vil lede forgæves efter omtale af teknologiudvikling, landbrugets organisering, demografiske forskydninger, nomadernes plads i samfundet o.s.v.

Der knytter sig særlige problemer til at skrive sammenfatninger af Asiens historie, fordi der er mindre forskning og teoridannelse at trække på, end det er tilfældet for Europas vedkommende. Så meget mere uforståeligt er det, at forfatteren undlader at benytte sig af den nyere forskning, der nu engang foreligger. Den førende autoritet på Islams historie i middelalderen, Claude Cahen – der har gjort meget for at tilføre Islamforskningen et socialhistorisk perspektiv – figurerer end ikke i litteraturlisten. Værket præges derfor af synspunkter, som forskningen forlængst har opgivet. Det er – for blot at nævne et enkelt eksempel – ikke længere muligt at forklare shi'ismens udbredelse og den